

Ad fontes!

Марія Бочко

УДК 821.161.2-1(477.87)“1913-1987Коваль;

ФЕДІР КОВАЛЬ – ПОПУЛЯРИЗАТОР УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ НА ЗАХОДІ

У статті йдеться про маловідомого поета, публіциста, літературного критика, журналіста, активного діяча української еміграції Федора Ковалю (1913–1987). Проаналізовано деякі його літературно-критичні та публіцистичні статті.

Ключові слова: українська діаспора, уродженець Закарпаття, маловідома постать, українська професійна культура, фольклор, європейська система цінностей.

Maria Bochko. Fedir Koval as a popularizer of Ukrainian folklore and professional culture in the West

The paper considers the activities of an unknown poet, publicist, literary critic, journalist, and public figure of Ukrainian emigration Fedir Koval (1913–1987). The author analyzes some of his works in literary criticism and journalistic sketches.

Key words: Ukrainian diaspora, native of Transcarpathian region, little-known figure, Ukrainian professional culture, folklore, European values.

Федір Коваль – маловідома постать в українській літературі, поет, публіцист, літературний критик, журналіст, активний діяч української еміграції.

Народився 1 березня 1913 року в с. Костринська Розтока Великоберезнянського району Закарпатської області. Там же закінчив початкову школу. Ще навчаючись у Великоберезнянській горожанці, під впливом місцевих учителів, серед яких були й емігранти зі Східної України, захопився ідеями української державності. Після закінчення Ужгородської учительської семінарії (1936) учителював (1936–1937 рр.). У 1937 році призваний до війська. Служив у м. Середь (Західна Словаччина). Там зблизився з українськими націоналістами. 1938 року, внаслідок гітлерівської операції в Судетах, опинився в с. Горлице, неподалік Кракова. Восени 1938 – весною 1939 року був активістом одного з осередків Карпатської Січі на Великоберезнянщині. Згодом Ф. Коваль вступив до УПА. Родичі та друзі поета стверджують, що в боях за Українську державу він дослужився до полковника. Уникаючи переслідувань, у серпні 1945 року емігрував. Спочатку жив у Братиславі в Михайла Тулика, колишнього члена уряду Августина Волошина, а згодом переїхав до Мюнхена, де був співробітником українських часописів. Помер 25 листопада 1987 року. Похований у Мюнхені.

Не всі факти творчої біографії письменника з'ясовані. Діяльність маловідомого українського поета, палкого борця за вільну Україну, його внесок в українську культуру та роль у суспільно-політичних процесах, пов'язаних з участю в Карпатській Січі та УПА, ще треба досліджувати.

Літературна спадщина Ф. Ковалю – це збірки поезій “Зелені ромби” та “Спудеї”, публіцистичні й літературно-критичні статті. Хоч би до яких тем звертався письменник, домінантою залишається любов до Вітчизни, що пронизує всю його творчість, яку митець присвячує їй,

Великомучениці мрій,
Що жде на сонце на розпутті.

Опинившись волею долі далеко за межами України, Ф. Коваль завжди відчував себе українцем, причетним до історії своєї держави, завжди залишався вірним історичній пам'яті роду. Він усе життя присвятив боротьбі за суверенну Україну, за збереження й утвердження національної ідентичності. У цьому переконують його твори про українську історію, літературу й фольклор, музику, архітектуру та культуру загалом. Так, у статті “Чужі і свої джерела” читаємо: “Для нас ясно, що, коли б український народ скинув нарешті осоружне ярмо, український геній вибухнув би гейзерами, викликаючи у світі подив” [12, 39].

Ф. Коваль заперечував провінційність української культури, він пишався тим, що з територією нашої країни пов'язані великі події світової історії: “Згадати хоча б Боспорське царство, засноване у V ст. пер. Х р. зі столицею Боспором Кіммерійським у Таврії (Крим), яке довгий час було важливим чинником у політиці й торгівлі...” [6, ч. I, 18]; наголошував, що Україна має давні зв'язки з римською і старогрецькою культурою, “що наші предки були й співтворцями грецько-римської архітектури” [6, ч. I, 19], адже “ще перед римлянами мала Україна зв'язок зі Старою Грецією... На південному побережжі України включно з Кримом залишилися архітектурні пам'ятки великої грецько-римської культури” [6, ч. I, 18]. І хоча “вже сім сторіч, від татарської навали почавши, національний геній загнаний в підвал...” [6, ч. II, 19], українцям, на думку письменника, є чим пишатися. Він із пієтетом згадував про трипільську культуру, про Київську Русь, про природні багатства України, проте найбільше гордився її видатними людьми – Святославом, Володимиром Великим, Петром Конашевичем-Сагайдачним, Богданом Хмельницьким, Т. Шевченком, М. Овсянником-Куликовським, Є. Патонем, О. Архипенком, С. Тимошенком, С. Корольовим та ін.

Письменник захоплювався подвижницькою діяльністю бібліографа й літературознавця, громадського й політичного діяча Володимира Дорошенка (“До сторіччя Володимира Дорошенка”), плідною дослідницькою працею українського вченого – мовознавця-славіста, історика й письменника Осипа Бодяньського [4, 13], який послідовно відстоював самостійність української мови та літератури й заходами якого в Москві 1875 року вийшла збірка Якова Головацького “Народні пісні Галицької та Угорської Руси”. Звертаючись до праісторії та недалекого минулого, добрим словом письменник відгукувався про тих, хто працював і працює на Україну – на її технічний потенціал, культуру, українську національну ідею.

У статтях Ф. Коваль прозирає і любов до малої Батьківщини – Закарпаття, де народився й виріс. Він горділиво згадував своїх земляків-закарпатців (І. Орлая, Ю. Гуцу-Венеліна, П. Лодія, М. Балудяньського, О. Духновича, О. Павловича, Зореслава (Степана Сабола) та ін.), які зробили важливий внесок у загальноукраїнську культуру, а також збагатили культуру народів-сусідів (“Українська меншина в Чехословаччині”). Своїми статтями Ф. Коваль викликав інтерес і до історії Закарпаття та України в цілому.

Як зазначає С. Андрусів, “проникнути в соціальну психологію історичної епохи можна через категорії культури, які водночас є і категоріями свідомості, – космічні – як простір і час, частина і ціле, причина, число – і соціальні: індивід і соціум, право, справедливість, свобода, праця. Ці категорії – “будівельний матеріал” картини (образу) світу, база ідей і світогляду. У своїй цілісності – саме в такій, а не інакшій іпостасі, у такому образі і в таких пропорціях – цей “інвентар” культури засвоюється і відтворюється членами соціуму” [1, 90]. Цими категоріями послуговувався й Ф. Коваль у своїх літературно-критичних та публіцистичних статтях, в яких популяризував українську культуру на Заході. Йому не хотілося, щоб за кордоном Україну уявляли лише як “ланцюг трагедій, почавши татарською навалою та наїздами кочових племен через Полтаву, Базар і Крути, голод і сталінський терор – аж до сьогодні (1967. – М. Б.) включно... Це історичні факти, проте Україна, крім велетенського господарського потенціалу,

може похвалитися і культурними здобутками” [6, ч. I, 18]. Тому прикро, що “світ мало знає про досягнення української культури, усе йде на рахунок Росії” [6, ч. I, 21]. Письменник неодноразово критикував політику уряду УРСР щодо популяризації української культури у світі: “Європейський романтизм звернув увагу на фольклор, на народну пісню, а тим самим і на українську. Хоч українську мову й народну пісню трактували чехи, подібно до інших, як вітку російської і одну з форм її діалектів, проте нею захоплювались... *Одначе світові не відомо, яке велетенське багатство народної творчості посідає український народ... Наших народних пісень нараховується понад 200 тисяч. До цього треба додати, що багато з них мають по кілька мелодійних варіантів, що ще збагачує нашу народну творчість. Світ захоплювався піснею хору Кошиця, нещодавно хору Верьовки, і грамофонові платівки зачаровують кожного, кому доводиться їх почути*” [8, 28].

Письменник пишався, що українці на півстоліття раніше від росіян мали оперу [6], що “наша національна пісня та танок викликають у чужинців подив” [6, ч. I, 17]. Можливо, тому з особливим теплом і задушевністю писав митець про незрівнянну виконавицю українських народних пісень та романсів, яка згодом стала солісткою Київської опери, Оксану Петрусенко [3, 4].

Ф. Ковалья завжди турбувала доля кращих представників нації. У цьому зв'язку цікаві згадки письменника про хор “Гомін” і його керівника, а також стаття про композитора Дмитра Бортнянського (“Орфей ріки Неви”). Її задум виник під впливом статті професора М. Михайловського, яку Ф. Коваль зумів значно розширити інформацією в плані охоплення мистецької спадщини композитора. Розповідь про Д. Бортнянського подано під рубрикою “Наша українська музична енциклопедія”. Тут згадується й М. Березовський, котрий у Болоньї став академіком, а повернувшись на батьківщину, “служив звичайним диригентом”. Давши високу оцінку музичній спадщині Д. Бортнянського, творами якого захоплювався сам Берліоз, Ф. Коваль зауважив, що виклики долі не оминули й цього митця. Коли він повернувся з Італії, його також призначили не диригентом опери, а диригентом придворного співацького хору. Бо ж “не мистецькі здібності і небуденний талант були критеріями його оцінки. І це наша національна трагедія, яка триває й досі” [9, 26].

Письменник був добре обізнаний із пресою Радянської України. Стаття Ф. Ковалья “Українська пісня на Волині” – це фактично коментар тих матеріалів, що публікувались у газеті “Культура і життя”. Тут ідеться про хори й хорові капели Волині та загальну тенденцію збільшення народних і зменшення академічних хорів, котрі принесли визнання і світову славу Україні. Хоч справа не так у типі хору, як у мистецькому співі, без якого не можна передати багатство української пісні, усе ж, як уважає автор, “проблема занадто серйозна, бо саме український хоровий спів досягнув надзвичайних вершин, здобуваючи світову славу. Згадати б хоча славний хор Кошиця...” [11, 24]. Тому тенденція до зменшення академічних хорів його насторожує. Він переконаний, що нашу українську пісню не можуть замінити московські частушки, бо втрачати те, що створювалось упродовж багатьох століть, не можна.

Опираючись на публікації, розміщені в часописах УРСР, Ф. Коваль час від часу робив огляди музичного життя України, застерігаючи, що “й мовно у пісні й музиці Україна русифікується” (“Поневолено українська музика”).

Автор неодноразово наголошував: на Заході мало відомо, що відбувається в Україні, “що Україна – не Росія, і українці – не росіяни” [6, ч. II, 19]. Зокрема, Ф. Ковалья дивує, що в УРЕС про видатного дослідника і вченого в галузі етнографії та антропології, історика і громадського діяча М. Миклухо-Маклая (1846–1888) ідеться як про російського природознавця й мандрівника. Але ж батько М. Миклухо-Маклая народився в козацькій родині на Чернігівщині... Коли

Т. Шевченко перебував на засланні, він надсилав поетові гроші, унаслідок чого батьком зацікавилася царська охранка, зауважує автор. Перебуваючи в Одесі, Миклухо-Маклай вивчав побут і звичаї селян, захоплювався весняними хороводами, купальськими іграми молоді, а також найдавнішою дольодовиковою рослиною – азалією понтійською, що збереглася тільки на Поліссі.

У статті “Український мандрівник Миклухо-Маклай” (1981) згадується ще один видатний український мандрівник – Василь Григорович-Барський (1701? – 1747), про якого, як наголошує автор, немає жодної згадки в УРЕС та в УРЕ.

Росіянами називали на Заході українця В. Колесника, який був диригентом, директором Київської державної опери, скульптора Г. Крука та багатьох ін., констатує Ф. Коваль. Йому “болить”, що на Заході не знають про 50-мільйонний народ на європейському суходолі: “Нас постійно національно ображають, понижують нашу національну й людську гідність. Винуваті німецька школа і німецька політика”, – писав він [7, 5].

На думку автора, “не знає Захід і нашої музики”, не обізнаний із “небуденним” талантом О. Довженка, фільм якого “Земля” названо між дванадцятьма найкращими на Міжнародному кінофестивалі, та з іншими видатними постатями й досягненнями нашої культури [див.: 6]. Можливо, тому Ф. Коваль так активно популяризував на Заході українське мистецтво, найдавніші пам’ятки культури, привертая увагу до нашої історії.

Згадується в його статтях і Густинський літопис – видатна пам’ятка української історіографії XVII ст. Письменник із захватом говорить про мозаїки та фрески Софії Київської, неперевершені шедеври середньовічного мистецтва, які можна прирівняти до Венеції, Равенни, Дафні, Палермо, Константинополя. Досі збережені 260 кв. метрів мозаїк із велетенською гамою відтінків (близько 177) та майже 3 тис. кв. метрів фрескового розпису XI ст. митець уважав неоціненним скарбом, частиною скарбниці світової культури.

Ідейно-художній рівень обрядів сучасного українського села Ф. Коваль розглядає в статті “Весілля у системі навіжених” (1980), що має загалом гостре публіцистично-політичне звучання, яке виявляється й у використанні відповідної лексики. “Весільний обряд – це частина української національної самобутності, виробленої віками, що стала складовою частиною нашої психіки. А росіянам хочеться національну самобутність викоренити, а тим самим підвалити підвалини нації” [2, 17], – писав автор. Новостворені весільні обряди він сприймає як намагання влади докорінно змінити спосіб життя українців, насамперед замінити традиції, що утверджувалися тисячоліттями. Ф. Коваль дивується, чому в співучих українських селах, які колись мали своїх музик, молодь зазвичай одружуються в супроводі магнітофонного звукозапису, хоч існує спеціальний сектор обрядової служби. На думку автора, така “практика потоптала тайну подружжя як християнський ідеал, що був підставою сім’ї як твердині” [2, 17]. Загалом нові обряди на батьківщині емігрант-українець розумів як “терор національних традицій”. Письменник послідовно засуджував політизацію культури в Радянській Україні.

Значний інтерес виявляв митець до усної народної творчості. У публікаціях Ф. Ковалю знаходимо кваліфіковані оцінки збирацької діяльності І. Югасевича, М. Лучкая, Ю. Гуци-Венеліна, О. Духновича, О. Павловича, А. Кралицького, М. Врабеля та ін.

У статті “Українська меншина в Чехословаччині” Ф. Коваль називає перших збирачів фольклору на Пряшівщині: Я. Головацького (“Народні пісні Галицької і Угорської Руси”), В. Гнатюка, який за короткий час у селах Убля, Кленова, Розтока, Улич, Збуй зібрав колосальний матеріал, уміщений у III і IV тт. “Етнографічного збірника” під назвою “Етнографічні матеріали з Угорської

Руси”; ідеться тут і про другу поїздку В. Гнатюка (1899) на Пряшівщину, і про записи І. Верхратського, Ф. Колесси, а також К. Заклинського та І. Панькевича, котрі фіксували український фольклор на Пряшівщині після Першої світової війни. Коротка характеристика в статті дається й записам чехів, словаків, росіян та поляків (Яна Благослова – “Пісня про воєводу Стефана”, 1571 р., І. Срезневського – “Русь Угорская”, 1842 р.; згадано і Євгена Яноту, що видав 1863 року в Кракові книгу, де також містилися пісні із Пряшівщини). Та “найкраще збереженими матеріалами пряшівського фольклору” Ф. Коваль уважає т. зв. “Московський пісенник”, що зберігається в бібліотеці Державного університету ім. Ломоносова в Москві, в якому зібрано 185 пісень, що сягають аж XVIII ст.

Маловідомий поет і критик, добре обізнаний із німецькою, іспанською, польською, словацькою, чеською культурами, і в літературно-критичних, і в публіцистичних статтях нерідко послуговувався різними жанрами не лише українського, а й світового фольклору (переказами, прислів'ями, приказками, легендами та ін.) для розкриття змісту висловлюваного. Зокрема, грецький переказ про крилатого диво-коня Пегаса та його матір Медузу Ф. Коваль використовує для критики нової російської еміграції та її трибуни – журналу “Континент”, що “не став новим голосом, пробудженим сумлінням росіян”, які “нічого не знають” про штучний голод в Україні 1933 року та переслідування української мови (“Пегас “Континенту” і його мати Медуза”, 1977; “Україна і її проклин”, 1978).

Ф. Коваль захоплювався і блискучим перекладом відомого карело-фінського народного епосу “Калевала” (зараз уже бібліографічна рідкість), який зробив відомий український мовознавець Євген Тимченко (“Калевала і Тимченків переклад”, 1980).

Письменник виявляв досить широку обізнаність із життям Радянської України, зокрема зі станом вивчення української літератури та народнопоетичної творчості в середній школі. Він підтримував думку про недоцільність у шкільних програмах перенесення вивчення українських дум та історичних пісень із 8-х класів у 5–6-ті, адже учні в цьому віці ще не мають достатніх знань з історії України. Крім того, у 5–6-х класах вони не отримають інформації ані про види пісень, ані про їх творців – таких як Маруся Чурай. Ф. Коваль був переконаний, що народна творчість має особливий вплив на виховання молоді, тому до її вивчення в середній школі, як і до літератури, треба підходити виважено (“Література в школах України”, 1980).

Турбувало письменника й “митарство фольклорних видань”, їх невеликі тиражі, що, на його думку, не задовольняє запити читачів і не сприяє популярності народної творчості.

Своїми статтями Ф. Коваль ніби осягає духовний потенціал України. Його хвилювала й доля багатьох видань з історії, фольклору, літератури України, і становище греко-католицької церкви в Україні та на Заході, і “користі та втрати Унії”, історія Хрещатика та його знищення, голодомор тощо, але в центрі уваги митця завжди було найважливіше для будь-якої нації – мова, рівень історичної свідомості народу, його культурні надбання.

Це помітно і в оцінці М. Максимовича, якого Ф. Коваль називав ученим-енциклопедистом, що відіграв важливу роль не лише в українській і російській, а й у європейській науці. Критик високо оцінив його історичні, археологічні (був автором першої археологічної праці в Україні) студії, видання літературних пам'яток Київської Русі, їх майстерні переклади, а також дослідження козацьких літописів, дум та історичних пісень, фольклорні видання, що не тільки “мали великий вплив” на Галичину, а й викликали зацікавлення українською

народнопоетичною творчістю в поляків, чехів, росіян та ін. народів. Та найбільшою заслугою М. Максимовича Ф. Коваль уважав оборону ним самостійності української мови та культури. Засуджуючи норманську теорію походження слов'ян, М. Максимович доводив, що “українська мова постала скоріше від російської – ще за часів Київської Русі” [5, 47]. На думку Ф. Ковалья, “знову наша мова і культура потребують оборонців, щоб не згинуть” [5, 47].

І літературно-критичні, і публіцистичні статті Ф. Ковалья переконують, що він переймався духом епохи, вболівав над українськими проблемами. Ґрунтовно знаючи історію свого народу, минуле й сучасне України, він часто робив досить широкі узагальнення про культурні надбання рідної країни.

У тих умовах, коли знання про Україну в Європі були мізерними, письменник популяризував українську літературу й фольклор на Заході, привертая увагу до нашої історії, науки, мистецтва й культури в цілому.

Треба врахувати, що літературно-критична та публіцистична спадщина Ф. Ковалья пов'язана не з науковою, а із журналістською працею, коли деякі статті, очевидно, писалися нашвидкуруч, а окремі – як відповідь на опубліковані матеріали в інших періодичних виданнях, що з'являлись в еміграції та в Радянській Україні; тому це відбилося на стилі його текстів.

Подекуди трапляються й філософські коментарі наведених у періодичній пресі фактів або й іронічні зауваження про них, звернення автора до читачів, зокрема до земляків-емігрантів та політиків Заходу. Часто він зіставляє умови розвитку культури на “отчій землі” й на Заході.

Звичайно, не завжди “індивідуальний стиль” викладу матеріалу задовольнить сучасного читача. Проте щоразу автор постає спостережливим дослідником, який осягає глибинні пласти життя рідного народу, враховуючи політичні та морально-етичні аспекти як минулого, так і сьогодення. Достовірні факти, на які посилається митець, завжди пов'язані з народною психологією та рівнем зрілості нації. Ф. Коваль послідовно утверджує думку про етнічну цінність вільної особистості.

Осмилюючи становище України в час входження її в СРСР, Ф. Коваль в економічному плані бачив “*ріст України*”, проте денационалізованій культурі Радянської України демонстрував духовну опозицію. Водночас поет ніколи не прагнув до нагромодження матеріалу, а вибирав конкретні факти, а інколи – лише яскраві деталі з багатозначним підтекстом, щоби дати відчуття читачеві Заходу, в якій політичній атмосфері живуть його земляки і в яких умовах твориться українська культура. Йому хотілося, аби на Заході більше знали про Україну, а надто про українське мистецтво.

Погляди Ф. Ковалья вирізняються чіткою соціальною орієнтацією, оптимізмом, вірою в силу нації, в майбутнє самостійної української держави, її культури. Незважаючи на те, що відбувається “кастрування духовного життя, викорчовування всього в ньому, що істотно українське”, Україна розвивається, має чимало успіхів і “прагне неминуче добитися вершка”, переконаний він. Та все це лише завдяки талановитому українському народові, здатному творити і “щось грандіозне”. Це не заслуга режиму, наголошував Ф. Коваль, адже “нація розвивається і посувається допереду під кожним режимом – він може тільки сприяти процесові або його гальмувати чи деформувати, але не зупинити” [6, ч. II, 20]. Наш земляк був упевнений, що з утвердженням української державності відродиться й візія української правди, тому висловлював переконання, що українці спроможні посісти гідне місце у європейській системі цінностей.

У статтях Ф. Ковалья, в яких він популяризував на Заході український фольклор та культуру загалом, наявний міцний державотворчий потенціал, здатний формувати суспільні настрої.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрусів С. Модус національної ідентичності: Львівський текст 30-х років ХХ ст.: Монографія. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2000; Тернопіль: ДЖура, 2000. – 340 с.
2. Коваль Ф. Весілля у системі навіжених // *Шлях* перемоги. – 1980. – Ч. 17.
3. Коваль Ф. До 80-річчя з дня народження Оксани Петрусенко // *Шлях* перемоги. – 1980. – Ч. 13.
4. Коваль Ф. Дослідник української старовини: До 100-річчя смерті Осипа Бодяньського // *Шлях* перемоги. – 1978. – Ч. 13.
5. Коваль Ф. Звєличник народної пісні: До 175-річчя з дня народження М. Максимовича [15.09.1804 – 22.11.1873] // *Шлях* перемоги. – 1979. – Ч. 47.
6. Коваль Ф. На нові шляхи. I–II // *Український* самостійник. – 1967. – Ч. 1, 2.
7. Коваль Ф. Німецька преса про Колесника // *Шлях* перемоги. – 1977. – Ч. 4.
8. Коваль Ф. Нова цеглина до спільної будівлі // *Український* самостійник. – 1969. – Ч. 3.
9. Коваль Ф. Орфей ріки Неви // *Шлях* перемоги. – 1980. – Ч. 26.
10. Коваль Ф. Українська меншина в Чехословаччині // *Український* самостійник. – 1967. – Ч. 3.
11. Коваль Ф. Українська пісня на Волині // *Шлях* перемоги. – 1980. – Ч. 24.
12. Коваль Ф. Чужі й свої джерела // *Шлях* перемоги. – 1980. – Ч. 39.

Отримано 15 жовтня 2010 р.

м. Ужгород

Мирослав Даніш

УДК 82

ВІЗАНТОЛОГІЯ ТА ВІЗАНТОЛОГІЧНІ СТУДІЇ ІВАНА ФРАНКА

У статті йдеться про різнобічну діяльність І. Франка переважно як ученого в царині літературознавства, етнографії, мовознавства, економіки та публіцистики, але основний акцент словацький історик М. Даніш ставить на науковій творчості всевітньо знаного українського інтелектуала як візантолога. Автор називає Франка українським першопрохідцем у царині візантології, наголошує на тому, що Франко вважав візантологію складовою частиною вивчення історії слов'ян, зокрема історії України, завважає інтерес ученого до праць знаних європейських візантологів К. Крумбахера та А. Алмазова. Високо оцінено п'ятитомну візантологічну працю І. Франка "Апокрифи і легенди з українських рукописів".

Ключові слова: візантологія, історія слов'ян, історія України, фольклористика, соціологія, історія літератури, мовознавство, філософія, політологія, економічні науки.

Miroslav Daniš. Ivan Franko's Byzantium and Byzantine studies

The article deals with the multifaceted activities of Ivan Franko in the field of literary studies, ethnography, linguistics, economics, and political journalism. Here, the Slovakian historian Miroslav Daniš sets a stress on the Ukrainian intellectual's Byzantine studies. The author calls him a Ukrainian pioneer in this branch of literary science, pointing out that Franko assumed Byzantology to be one of the components of Slavic history writing, especially that of Ukraine, and traces the scholar's acquaintance with the works of leading European researchers of that time, K. Krumbacher and A. Almazov. M. Daniš also highly appreciates Franko's three-volume work "Apocryphal writings and legends in Ukrainian manuscripts".

Key words: Byzantium study, Slav history, Ukrainian history, folklore study, sociology, literature history, language studies, philosophy, politology, economical studies.

Іван Франко (1856–1916) – видатний український письменник, учений, перекладач і громадський діяч, поліглот і гуманіст, який належав до особливо плідних слов'янських інтелектуалів. Його художні, історичні, філософські, літературно-наукові, етнографічні, мовознавчі, економічні та критично-публіцистичні статті могли би скласти стотомне зібрання творів, із яких досі побачило світ лише п'ятдесятитомне репрезентативне зібрання великого доробку письменника [див.: 8]. Це виняткова спадщина не лише за своїм обсягом, а й за змістом. Непересічність і високий фаховий рівень наукових студій І. Франка особливо підтверджують його статті, які завдяки своїй методологічності й філософській всеосяжності стають у пригоді фахівцям і